

ОТНОВО ЗА МАГИЯТА НА ПРЕВОДА

Рецензия върху книгата на Elena Krejčová, Nadezhda Stalyanova *Kouzlo a umění překladu*¹

Соня Андонова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Професията на преводача е предизвикателство за всеки, който е решил да ѝ се посвети. Тя изисква както талант, така и изключително добро познаване не само на езика, на който се превежда, но и на родния език. Необходима е широка обща култура, специфични познания и терминология от всички области на живота. Всеки филолог рано или късно има „лична среща“ с превода и понякога тя прераства в професионалната любов на живота му. Именно за филолози – чуждестранни българисти, които навлизат в дебрите на превода – а то както на специализирани текстове, така и на художествена литература, е предназначено учебното помагало „*Kouzlo a umění překladu*“ („*Магията и изкуството на превода*“), издадено в навечерието на Международния ден на преводача (30. септември, когато отбелязваме деня на кончината на Св. Йероним, превел Библията на латински). Помагалото, изготвено с цел да бъде използвано от студентите, изучаващи български език в Масариковия университет в Бърно – втория по големина и значимост университет в Чехия, може да намери приложение при всички чуждестранни българисти, тъй като е достъпно онлайн в електронната библиотека на изданията на Масариковия университет. Съставителите на помагалото са Елена Крейчова, преподавател по български език от Масариковия университет, и Надежда Сталянова от Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Публикацията съдържа ценни текстове за всички (не само, но главно) филолози, които се занимават с проблемите на транслатологията, а то както от практическа гледна точка, така и до известна степен в теоретичен аспект. Текстовете (които не са авторски на съставителките, а на края на всеки един от тях е посочен източникът, откъдето са

¹ Elena Krejčová – Nadezhda Stalyanova. „*Kouzlo a umění překladu*“. Brno: Masarykova univerzita, p. 80, ISBN 978-80-210-9017-0.

взети) са разделени на две части – първата е свързана с преводаческата професия, със сферите в обществото, където преводачът може да се реализира професионално, със спецификата на отделните видове специализиран превод и т.н.

Преводът изцяло коректно е представен в избраните текстове не като проста замяна на единици от един език с единици от друг, а като комплексна дейност, в която преводачът е изправен пред редица трудности и предизвикателства. Преводачите – бъдещи и настоящи, за които процесът на обучение и самообучение никога не свършва, са запознати със сложността на голямото разнообразие от подходи, използвани при превода.

Втората част на помагалото съдържа интервюта на изтъкнати български преводачи на художествена литература, в които те споделят своя опит и възгледи по въпроси, които са актуални и от изключителна важност за всеки преводач, за превода като изкуство и опит, както и за мястото на преводача в пресъздаването на една творба на друг език: Какво прави един художествен превод добър? Кои са най-често срещаните трудности в преводаческата професия? Кои са най-големите предизвикателства при работата с оригинала на текста? Каква част от превода е творчество? Преводачът съавтор ли е? Каква е ролята на преводача на художествения текст? Има ли значение колко добре преводачът владее родния си език? Студентите ще имат възможност да се запознаят, през погледа на опитни преводачи, с това как текстът се пресъздава по начин, по който той ще бъде разбираем и достъпен за чуждоезичния читател с възможно най-малко загуба на културната семантика, как преводачът би трябвало да владее в най-фини и дълбоки подробности културата и историята на страната, откъдето произлиза оригиналният текст, както и своята собствена култура, история и език, което предполага едно високо ниво на владеене на двата езика – чуждия и родния.

Публикацията, която е с чисто дидактично-прагматична насоченост, дава възможност и за дискусии в академична среда от областта на транслатологията – за думите, за взаимодействието между езиците, за преводите като капитал и богатство в културата на една нация. На студентската публика са представени опитни български преводачи, които споделят съкровен личен опит за ролята и образа на преводача – въпроси, с които се сблъсква всеки завършващ филолог на прага на своя професионален път и реализация. Публикацията напомня и на (не само) хуманитаристите, че преводът изисква огромна отговорност, ясното съзнание, че преводачът и преводът са мост между два езика, две култури. И ни кара да си зададем отново реторичния въпрос: Как би изглеждала човешката култура и цивилизация без превода?